RAAD VOOR HET OPENBAAR BESTUUR

Samenvatting discussienota *Maatschappelijke weerbaarheid als kans voor een andere overheid. Over responsiviteit, verantwoordelijkheid en slagvaardigheid,* november 2026

De toegenomen dreiging van militair en hybride conflict heeft de weerbaarheid van de samenleving hoog op de agenda gezet. Grote crises ontwrichten de maatschappij immers sneller dan de overheid hierop kan reageren en in dit soort situaties is de samenleving voor korte of langere duur op zichzelf aangewezen. Dat maakt van weerbaarheid een brede maatschappelijke opgave.

ROB zet de koers uit voor een advies aan twee ministeries
De Raad voor het openbaar bestuur (ROB) bereidt voor de ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie en Veiligheid een advies voor over wat deze weerbaarheidsopgave voor het openbaar bestuur betekent. Met dit discussiestuk zetten we de koers uit waarlangs we de adviesvraag willen beantwoorden.

Weerbaarheid is van de samenleving zelf, geen crisisbestuur
Ons uitgangspunt is dat weerbaarheid een eigenschap van de samenleving zélf is: het vermogen van de samenleving om voorbereid te zijn op, weerstand te bieden aan en te herstellen van ontwrichtende omstandigheden. De organisatie van weerbaarheid is dan ook iets anders dan crisisbestuur: geen top-down noodinterventie, maar het duurzaam verkleinen van maatschappelijke kwetsbaarheden en afhankelijkheden en het vergroten van de schokbestendigheid en het aanpassingsvermogen van de samenleving, nog voordat een crisis zich voordoet.

Een responsieve overheid die het samenlevingsperspectief kiest
Hieruit volgt dat een weerbare samenleving alleen kan ontstaan als de overheid op alle bestuurlijke niveaus consequent het samenlevingsperspectief kiest en de samenwerking zoekt met buurten, gemeenschappen, organisaties en bedrijven. Dit vraagt om een overheid die responsief is, verder kijkt dan crisismanagement, ontkokerd werkt aan samenhangend beleid, vertrouwen en ruimte geeft aan de samenleving en het gesprek aandurft over wat we weerbaar willen maken, wie daarvoor verantwoordelijk is, wat ons dat als samenleving mag kosten en welke restrisico's we bereid zijn te accepteren.

Goede aanzetten, maar nog pril, weerbarstig en onderfinancierd
Er zijn hoopvolle tekenen dat het burgerperspectief een steeds centralere plek krijgt in de weerbaarheidsaanpak. Zo is in de afgelopen periode hard gewerkt aan een bestuurlijke inrichting waarin zowel interdepartementaal als met partijen uit het veld aan het weerbaarheidsvraagstuk gewerkt wordt. We zien óók dat de initiatieven hiervoor zich nog in een pril stadium bevinden en dat de praktijk vaak weerbarstig is. Daarbij steken de beschikbare middelen voor maatschappelijke weerbaarheid nog schril af tegen het totale budget voor nationale veiligheid.

Reacties zijn input voor het adviesrapport van 2027
De discussienota *Maatschappelijke weerbaarheid als kans voor een andere overheid* is bedoeld om het gesprek over wat de weerbaarheidsopgave voor het openbaar bestuur betekent verder te brengen. De reacties op deze nota gebruiken wij om handelingsperspectieven voor het openbaar bestuur te ontwikkelen. Die publiceren we in de loop van 2027 in een adviesrapport.